

**SOCIÁLNÍ prostředí
pečovatelského
vztahu**

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Klíčové související otázky

- Jaká jsou rizika zátěže pro rodinu při péči o dítě s poruchou hybnosti?
- Co dělají naše očekávání s dynamikou rodiny?
- Co prospívá a co brání socializaci znevýhodněného dítěte?
- Jaké jsou sociální zisky a ztráty života s poruchou hybnosti?
- Co je to inkluze?

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Oblasti kterým se budeme věnovat

- Rodina
- Společenský život členů rodiny
- Celospolečenský kontext

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Rodina

- Mateřská ochrana
- Rodičovské vzory
- Partnerský život rodičů
- Sourozenci
- Příbuzenstvo
- Dynamika a spolupráce s institucemi

zdroj obrázku: <https://cz.depositphotos.com/124196746/stock-illustration-big-modern-family-vector-illustration.html>

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Rodina

Mateřská ochrana

- Zejména pro maminky, jejichž děti mají nějaký hendikep oproti sourozencům či vrstevníkům, bývá nadměru složité najít zdravou míru ochraňování a hýčkání "outsidera".
- Svými postoji a reakcemi mohou v dítěti např. pěstovat strach z osamostatňování anebo naopak hledání příležitostí k vlastnímu rozvoji. Strach o dítě někdy dominuje nad vypuzovacím instinktem, který nám velí vybavit dítě pro život bez nás.
- S tím také souvisí konflikt mezi potřebou pomáhat dítěti, kterému jde sebeobsluha pomaleji a stojí je více námahy, a stimulací jeho schopností poskytnutím dostatečného množství pokusů nutných k nácviku. Někdy zkrátka jenom nemáme čas či trpělivost.

Jaké další typické projevy mateřské lásky mohou u dítěte podněcovat vývojové konflikty?

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Rodina

Rodičovské vzory

- Jednou z důležitých vlastností pozornosti je její schopnost koncentrovat se na jevy, které jsou pro nás individuálně důležité. Tzv. selektivní pozornost tedy způsobuje, že si snáze všímáme toho, co je obsahem našeho vědomí či nevědomí - s čím právě, vědomě či nevědomě, pracujeme.
- A tak mají rodiče tendence vnímat lépe u svých dětí to, co si přinášejí do rodiny z vlastního dětství anebo co se vytvořilo v jejich současném partnerství.
- Na dítěti vidíme např., že je moc náladové, že se málo snaží, že je málo vděčné nebo že nám dokonce dělá schválnosti (trestá nás) - nicméně jde pouze o odpovědi našeho nitra na podněty z okolí že nám chybí např. stabilita a vstřícnost vůči našim potřebám.
- Nejvíce pozornosti v nás probouzí naše očekávání a zklamání.

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Rodina

Rodičovské vzory

- Postoje představují výchozí pozice pro reakce na podněty okolí a řešení problémů. Získávají na zvláštním významu zejména tam, kde není možné aktivně konat.
- V souvislosti s tím hovoří Viktor E. Frankl o postojových hodnotách - podle něho sice nemůžeme ovlivnit vše, co se nám přihodí, ale záleží vždy jen na nás, jaký postoj k událostem zaujímáme.
- Dětská agresivita bývá vyjádřením postoje, který rodiče často nevyjadřují přímo, ale spíše v náznacích (viz biblické "poznáte je po ovoci") a ve své nespokojenosti se životem. Odevzdanost a pasivita pak může být pouze zdánlivě opačným pólem. Ve skutečnosti v sobě agresivní tendence skrývá a kumuluje.
- Produktivní postoje kombinují bojovnost a smíření tam, kde to má svůj smysl.

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Rodina

Rodičovské vzory

- Děti jsou velmi ovlivněny tím, jak vysoká je orientace na výkon v jejich přirozeném prostředí a jak své nároky rodiče komunikují. Pokud má dítě pocit, že nezvládá rodičovské nároky, může se u něho rozvinout perfekcionismus jako neutuchající snaha, anebo naopak rezignace a přijetí role outsidera (tomuto jevu říkáme naučená bezmoc). Je jasné, že u pomalejších dětí je hranice zdravého nároku ještě křehčí.
- Pomalé a slabé děti vyžadují mnoho trpělivosti a tolerance k jejich "nedokonalým" výkonům. Ziskem z takového přístupu není pouze rozvoj dítěte s poruchou hybnosti, ale také základ pro rozvoj ctností u ostatních dětí - které vidí, že lze nebýt dokonalý a přesto milován a přijímán (toto pak mohou předávat dalším generacím).

Jakými dalšími příklady můžeme dětem pomáhat v tělesném i duševním rozvoji?

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Rodina

Partnerský život rodičů

- Příchod dítěte do rodiny partnerství rodičů posiluje či oslabuje podle toho, do jaké míry si oba berou společnou cestu za svou a jak dokážou se domluvit na jejím směru.
- Narození dítěte odlišného od ostatních dětí může některého z rodičů demotivovat v ochotě věnovat jeho rozvoji mnoho vlastního úsilí a času - to je závislé na jeho životních postojích, na momentální situaci (ekonomické, společenské apod.), ale také na dosavadní spokojenosti ve vztahu (nejisté vztahy taková událost nikdy neupevní).
- Kromě úbytku pohodlí spojeného s opatrováním mohou vstoupit mezi oba rodiče také obavy o budoucnost dítěte a stud ("nedokážu donosit zdravé dítě", "nepředal jsem dost dobrý biologický základ svému dítěti"). Tyto emoce mívají neblahý vliv nejen na plánování společného života, ale také na intimní život partnerů.

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Rodina

Partnerský život rodičů

- Potíže s organizací rodinného života a také potíže v sexuálním životě rodičů pomáhají mírnit otevřenost a důvěra obou partnerů. Obojí spolu úzce souvisí - dobrá orientace v postojích, citech a potřebách druhých, nám poskytuje větší jistotu sociální ("nespletu se") i sebezáchovnou (také v partnerství občas musíme usilovat o vlastní identitu a svobodu).
- Velkým pomocníkem v partnerství, které řeší nestandardní a neobvyklé problémy, je kreativita. Tvůrčí přístup můžeme v této souvislosti označit za přímý opak přístupu agresivního (agrese jde skrz problém, kreativita mění jeho podstatu a nalézá širší souvislosti). Proto je dobré kreativitu rodičů podporovat a cvičit.

Co dále nás napadá jako klíčové v partnerství rodičů dítěte s poruchou hybnosti?

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Rodina

Sourozenci

- Jako nejbližší vrstevníci, bývají sourozenci důležitým zdrojem budování vlastní identity pro každé dítě. Pro dítě s poruchou hybnosti jsou ovšem také častým zdrojem frustrací a pocitů méněcennosti.
- Zdraví sourozenci zase často trpí nedostatkem rodičovské pozornosti, která se do značné míry obrací k potížím a celkovému prospěchu toho slabšího, ohroženějšího. Nadto jim někdy bývají drobné úspěchy hendikepovaného sourozence dávány za vzor, což přináší pocity nespravedlnosti a ohrožení ("domov a lásku si musím zasloužit").
- Napětí mezi sourozenci však může do značné míry tlumit zdravý postoj rodičů, kterým se daří vyvažovat přístup ke všem dětem a míru jejich hodnocení v různých oblastech (např. chování, učení, tvořivá činnost, hygiena apod.).

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Rodina

Sourozenci

- Děti potřebují věcem svým způsobem rozumět, a proto by byla chyba tabuizovat rodinné problémy či před dětmi tajit odkud se berou. Je naopak nutné najít vhodný způsob jak jim vysvětlit příčiny svých obav a frustrací - a předejít tak mylné interpretaci (nejčastěji "je to moje vina").
- Dobrý vztah sourozenců přináší pomoc pro ty méně výkonné a inspiraci pro rozvojitnost pro ty, kteří se brzy setkávají s lidskou jinakostí a mají tedy určitý sociální náskok vůči vrstevníkům.
- Pocity viny a nepatřičnosti naopak dítě výrazně ohrožují v jeho zdravém duševním a sociálním rozvoji - mohou se později objevit např. potíže v navazování partnerských vztahů či jejich uspokojivé žití, neboť chybí vzory (jak společně překonávat těžkosti).

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Rodina

Sourozenci

- V určitém věku (asi kolem 10-12 let) se u dětí projevuje evolucí daná potřeba prosociálního chování jako touha pečovat o druhé. V té době chtějí zdravě prospívající děti pomáhat a dostávat přiměřené úkoly (a zodpovědnost) v domácnosti.
- Je vhodné tuto periodu nepromarnit ani u dětí zdravých, ani u těch s poruchou hybnosti - nemohou toho dělat mnoho, ale zapojení do chodu domácnosti a péče o druhého je signálem jejich plnohodnotného bytí ve společnosti.

Vzpomeňme si na to jak jsme byli vedeni k péči o druhé už jako děti...

Jakých dalších momentů v sourozeneckém vztahu je dobré si všímat v souvislosti s problematikou dětí s poruchou hybnosti?

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Rodina

Příbuzenstvo

- Genetické motivy širšího příbuzenstva bývají primárně dány snahou zajistit další replikaci klíčového řetězce - tj. šíření vlastních genů, zajištění zdravé a silné budoucí populace. To může být v rozporu s investováním zdrojů do "nemocného" dítěte.
- U člověka je však tato základní nevědomá tendence korigovaná sociálně a také vyššími psychickými mechanismy (včetně potřeb duchovních).
- Snaha zajistit slabšímu jedinci plnohodnotné soužití s těmi silnějšími je důležitou sociální funkcí, která poskytuje péči mj. také starším a dočasně indisponovaným členům rodiny.
- Jsou to nakonec hodnoty, kterými celá široká rodina žije, co dává rodičům slabého dítěte podporu - výkonově orientovaná rodina bude mít s podporou větší problémy.

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Rodina

Příbuzenstvo

- Blízkost příbuzenského vztahu zpravidla také ovlivňuje míru angažovanosti, resp. zájmu o vývoj dětí - babičky a dědečkové (jako přímí příbuzní) hrají velikou roli v životě dětí a jejich celkový význam pro děti je nezastupitelný.
- Míra přijetí dítěte jeho prarodiči je navíc důležitou informací pro jejich syna či dceru - tátu či mámu dítěte o tom, jak je on či ona sama v jejich očích úspěšná. Tyto informace silně ovlivňují dynamiku vztahů nukleární rodiny (tj. rodiče + děti).
- Naopak vzdálenější příbuzní nebývají přímo angažováni ve výchově a péči o dítě (což typicky signalizuje partnerský vztah), ale poskytují širší rámec jeho sebeurčení a prakticky vypomáhají spíše příležitostně (což je typičtější pro přátelství).

Zamysleme se nad tím jak nás signály z příbuzenstva posilují či oslabují při péči o naše děti...

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Rodina

Dynamika a spolupráce s institucemi

- Lze říci, že příchod výrazně odlišného člena rodiny vždy vyvolává otázky po celkové soudržnosti rodiny, po jejích hodnotách a ambicích (viz např. rodiny aristokratické, stavovské či rodiny etnicky silně zakořeněné a jinak uzavřené).
- Postoj k dítěti s poruchou hybnosti bývá navenek (např. vůči škole) komunikován především rodiči, ovšem odráží se v něm celková dynamika rodiny, proto je její celková otevřenost a schopnost zdravě se přizpůsobit situaci pro dítě velmi žádoucí.
- Spolupráce rodičů se školou či lékaři může být ze strany rodičů pasívní např. tehdy, když si rodiče se situací neví rady a přenechávají zodpovědnost na instituci. Toto může signalizovat osobnostní nastavení rodičů, či jejich slabý (resp. negativní) vztah k dítěti. Optimální nastavení institucionální péče je přitom jeho klíčovou potřebou.

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Společenský život členů rodiny

- Kamarádi a spolužáci dítěte s poruchou hybnosti
- Kamarádi a spolužáci sourozence dítěte s poruchou hybnosti
- Přátelé rodičů dítěte s poruchou hybnosti
- Pracovní změny u rodičů dítěte s poruchou hybnosti
- Volnočasové aktivity rodičů dítěte s poruchou hybnosti

Společenský život členů rodiny

Kamarádi a spolužáci dítěte s poruchou hybnosti

- Vedle sourozenců jsou také ostatní vrstevníci důležitou součástí dětského sebehodnocení (typická je dětská závist "lepších" hraček či ošacení). Děti se porovnávají s druhými lidmi zejména proto, že ještě nemají tak pevně definované vlastní hranice jako dospělí - ještě tak dobře nevědí kým pro společnost jsou.
- "Kamarádění" s hendikepovaným vrstevníkem či naopak jeho odmítání, resp. šikana může představovat klíčový vzor pro spolužáky - v závislosti na věku dětí (mladší děti jsou obecně učenlivější).
- Přijetí odlišného dítěte jeho vrstevníky napomáhá přiměřená zdrženlivost dospělých autorit. Každý vztah, každá blízkost vyžaduje prostor a čas. Velký tlak na přijetí či pozitivní diskriminace odlišných jedinců dětským vztahům velmi škodí.

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Společenský život členů rodiny

Kamarádi a spolužáci sourozence dítěte s poruchou hybnosti

- Postoj dítěte k jeho hendikepovanému sourozenci je klíčovým zdrojem sociálního učení pro jeho kamarády a spolužáky - komunikuje v něm míru utrpení společného života a reprezentuje obecnou schopnost lidí společně překonávat sociální bariéry.
- Pro sourozence hendikepovaného dítěte je ovšem tato situace značně náročná, protože jde sám "se svou kůží na trh". Zde je naopak na místě přiměřená podpora (zejména trpělivé vysvětlování) rodičů a učitelů při prezentaci vlastní situace před vrstevníky.
- Přijímající postoj k hendikepovanému sourozenci může být stejně tak obdivuhodný, jako zdrojem posměchu. Odmítající postoj s sebou zase nese riziko pohrdání z dětského okolí, které si ovšem dítě může mylně vysvětlovat jako stigma "špatného původu" (patří do defektní rodiny) - což může jeho vztah k sourozenci komplikovat.

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Společenský život členů rodiny

Přátelé rodičů dítěte s poruchou hybnosti

- Zde může být situace v zásadě podobná jako u problematiky sourozenců hendikepovaných dětí - do hry může vstupovat stud a strach z reakcí okolí. Dospělí lidé však obecně disponují větší schopností verbální komunikace, a proto také jejich reakce bývají pestřejší.
- Jednou z možností je např. určitý sociální aktivismus jako reakce na pocit dluhu společnosti. Jinou variantou bývá stažení se ze společenského života a vyhýbání se přátelům pod nejrozmanitějšími výmluvami - často je pravým důvodem obava z hodnocení či nezpracovaný smutek.
- Zdravé přátelské prostředí naopak poskytuje velmi významnou podporu a zdroj pomoci - jak fyzické ("půjčím auto"), tak např. informační ("mám známého...").

Společenský život členů rodiny

Pracovní změny u rodičů dítěte s poruchou hybnosti

- Zejména z časových důvodů může dojít u některého z rodičů ke změně pracovního nasazení, potažmo úvazku či úplné změně zaměstnání. To je důležitý moment, který zasluhuje zájem institucí a pomáhajících profesí, zejména psychologů.
- Neplánované změny v životním tempu jsou rizikové pro sebehodnocení člověka i pro míru jeho radosti ze života. Mnoho lidí si vybralo práci, která jim naplňuje jejich životní smysl a takové změny se velmi podobají např. nutnosti odejít do důchodu.
- Kromě jiného se změny v pracovní činnosti odrážejí v sociálním nastavení člověka - v míře jeho setkávání se s kolegy a také zapojenosti do přirozených pracovních témat.
- Úplná změna pracovního místa pak je jasnou ztrátou části přátel, stejně jako nutnost zůstat s dítětem doma. To navíc člověka vážně ohrožuje sociální izolací.

Společenský život členů rodiny

Volnočasové aktivity rodičů dítěte s poruchou hybnosti

- Podobně, jako může potřeba pečovat o hendikepované dítě poznamenat vztahy pracovní, promítá se také do plánování odpočinku a volného času jeho rodičů.
- Kromě přirozeného úbytku volného času se může negativně projevit také ztráta energie a s tím i chuti k aktivnímu trávení volna. Zejména proto je velmi vhodné využívání profesionální výpomoci v domácnosti i v péči o dítě (od určitého věku).
- Společné plánování rodinných akcí může komplikovat také samotné fyzické omezení dítěte (viz např. schody na zámcích, omezené možnosti hromadné dopravy apod.).
- Oddělené plánování (zdravý sourozenec půjde s tátou tam a maminka s "nemocným" zase jinam) zase způsobuje bolest emoční - a neprospívá sourozeneckému vztahu ani partnerskému vztahu rodičů.

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Celospolečenský kontext

- Péče o slabší
- Zdraví
- Utrpení jako výkon
- Sociální péče
- O inkluzi

MILAN LINHART

"Tak jsem se té osobní asistence přece
jen dočkal !"

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Celospolečenský kontext

Péče o slabší

- Altruismus není vlastní pouze lidem (viz např. mezidruhové "adopce" opuštěných mláďat) a nejedná se o nějaký výtěžek současné civilizace, nýbrž o dlouhými léty prověřenou strategii posilování společenských vazeb - a tím i funkční koordinace sil.
- V dnešním kontextu se taková koordinace měří např. mírou vyspělosti sociálního systému v zemi. Bohatší země si mohou dovolit energetický luxus v podobě hmotné podpory nevýkonných jedinců, čímž svou výkonnost paradoxně potenciálně zvyšují.
- Pracovní výkonnost u lidí zvyšuje pocit přináležení ke skupině, k úkolu. Produktivní člověk potřebuje jistotu v podobě očekávání, že s ním bude dobře zacházeno i tehdy, když nebude schopen podávat výrazné výkony pro celek - tím se jeho identifikace se skupinou posiluje. Péče o seniory a nemocné je pro něho v tomto klíčovou informací.

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Celospolečenský kontext

Péče o slabší

- Kromě toho jsou solidarita a soucit typickým přínosem lidské psychiky, která je schopná obracet svou pozornost mimo vlastní vnímání (transcendence). Tyto projevy jsou tedy sociálně ceněny mj. také jako ukazatelé udržování tohoto evolučního směru.
- Schopnost řešit problémy kreativně je výhodou zejména ve světě, kde je ve stejnou dobu k dispozici příliš mnoho podnětů na to, abychom se mohli řídit naučenými a instinktivními vzorci. A tak zejména v západní civilizaci dostává stále častěji přednost tvořivost před agresí.
- Proto ani likvidace slabších jedinců není v naší civilizaci první volbou. Naopak je zde viditelná tendence trpělivě nacházet lidský potenciál i tam, kde bychom jej v minulosti nehledali.

Celospolečenský kontext

Zdraví

- Všude na světě lidé poznávají souvislosti mezi tím jak žijí a jak se cítí. Vytvářejí tak různé modely ideálu zdraví a normy, kterými pak své vlastní zdraví posuzujeme.
- Při tomto posuzování musíme brát v úvahu jak potřeby lidsky obecné, tak i ty ryze individuální. A tak se může stát, že člověk prožívající smysluplnost svého bytí, se cítí zdravý i tehdy, je-li objektivně ohrožován nevyлéčitelnou nemocí.
- Zdraví je totiž nutné posuzovat ve všech čtyřech dimenzích, jimiž je člověk tvořen:
 - a) v somatické - schopnost sebeobsluhy a realizace pohybových potřeb;
 - b) v duševní - schopnost řešení problémů spojených s každodenní seberealizací;
 - c) v sociální - dostatečná integrace do společenství a pocit sounáležitosti;
 - d) v duchovní - pocit smysluplnosti vlastního života "teď a tady".

Celospolečenský kontext

Zdraví

- Podstatné pro odpověď na otázku "jsem zdravý?" je, zda vnímáme své vlastní zdraví jako prostředek k dosažení nějakého cíle anebo jako cíl sám o sobě. Pojetí zdraví jako cíle je základem pro komerční manipulaci - neboť reklama umí nabízet pouze komodity, jejichž hodnota je společná většině lidí, nikoli plnit individuální přání.
- Lidé, kteří je vnímají jako svůj cíl, zpravidla více o své zdraví pečují a tato činnost se pro ně může stát sama o sobě stresující, neboť dokonalého zdraví je těžké dosáhnout.
- Lidé, kteří je vnímají jako prostředek pro dosažení jiného cíle, bývají odolnější vůči stresu z drobných zdravotních výkyvů a někdy snášejí i velká omezení statečně.
- Podstatným kritériem pro posouzení zdraví je rovněž to, jak člověk působí na své okolí. Zdravý člověk přispívá k pohodě druhých lidí, zatímco ten nemocný je trápí.

Celospolečenský kontext

Utrpení jako výkon

- Lidská bytost má možnost zacházet s přítomností způsobem, který přesahuje pouhé očekávané reagování na situaci - na vnější či vnitřní podněty. Prožíváme-li situaci jako osobní utrpení, jsou tak intenzivně oslovovány naše postoje hodnoty.
- Svým postojem můžeme svému okolí poskytnout inspiraci (či dokonce návod) pro řešení svých vlastních situací, které obsahují nějaké klíčové podobnosti s naší situací.
- A tak umíme skrze způsob, jakým neseme své vlastní utrpení vyslat zprávu např. o tom, že má smysl pokračovat v životě i tehdy, když nám neposkytuje pouze příjemné chvíle. Nebo také o tom, že cena lidského života je dána zejména slastnou zkušeností.
- Některé takové postoje mohou v druhých lidech provokovat pocity zoufalství či naopak naděje - mohou tak druhé lidi trápit anebo přispívat k jejich životní pohodě.

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Celospolečenský kontext

Utrpení jako výkon

- Lidské utrpení tedy nepředstavuje pasivní stav, který musí být ze své podstaty naplněn pouze očekáváním. Naopak je to příležitost k velmi aktivnímu oslovování lidí v našem okolí, kteří očekávají naše svědectví z jedinečné individuální zkušenosti.
- Smíření se se situací bolesti a utrpení neznamena rezignaci na pozitivní změny stavu. Znamená trpělivou organizaci vlastních sil k tomu, abychom dokázali zachytit pointu, smysluplnou esenci naší situace - a tu pak dle vlastního uvážení komunikovat světu.
- *Německá logoterapeutka Elizabeth Lukasová říká: „Moderní člověk má moderní iluze a jednou z těchto iluzí je domněnka, že je možné absolutně vše korigovat“.*

Zkusme se v klidu zamyslet nad tím, jak neseme své vlastní utrpení a co tím říkáme světu...

Celospolečenský kontext

Sociální péče

- Např. omezení pracovní činnosti rodičů hendikepovaného dítěte provokuje otázku: "smím být takový jaký jsem, třeba i mimo provoz?", na níž člověk očekává odpověď společnosti. A právě podpora v jednotlivých oblastech jeho života je tou odpovědí.
- Také podpora samostatného života lidí, kteří nemají vlastní kapacitu k samostatnému (čili svobodně se rozvíjejícího a směřujícího k vlastním cílům) životu, je odpovědí společnosti na základní otázku jedince "můžu tu být s vámi?".
- Kladné odpovědi společnosti na takové otázky pravděpodobně odrážejí zkušenost, že:
 - 1) péče o slabší jedince potenciálně zvyšuje soudržnost a výkonnost celku;
 - 2) lidské zdraví není definováno pouze viditelnými výkonovými výsledky;
 - 3) přínos lidského jedince pro celou společnost může mít i neočekávanou podobu.

Celospolečenský kontext

O inkluzi

- Zatímco integrací máme na mysli úspěšné zapracování odlišného prvku do nějakého soudržného celku, inkluze předpokládá, že tento na první pohled odlišný prvek je ve skutečnosti jeho přirozenou součástí.
- Hovoříme-li o inkluzi dětí s nějakou odlišností či funkčním hendikepem vůči většině, připouštíme změnu v definování této většiny - tzn. kritérium, podle kterého jsou tyto děti chápány jako odlišné, již nepřipouštíme.
- Tímto se naše kritérium pro odlišnost posouvá jinam a je důležitou otázkou kam... Současné myšlení našeho kulturního rámce je nastaveno jako otevřené vůči novým inspiracím a je pravděpodobné, že právě toto je jednou z důležitých příčin prosperity a celkového rozvoje.

Celospolečenský kontext

O inkluzi

- Každý živý organismus je definován jako otevřený systém, jehož základní funkcí je příjem a výdej - výměna látek, resp. informací. Inkluze odlišných dětí do škol je tedy poskytnutím prostoru pro ostatní děti, aby vstřebávaly nové informace, které jsou ve společenském diskurzu považovány za důležité a přínosné.
- Dívat se na procesy inkluze jako na ústupky postiženým dětem a jejich rodinám, je tedy poněkud krátkozraké. Je to však současně dokladem toho, že společenský diskurz je živý a že ke kvalitní analýze potřebujeme vždy různé názory a pohledy z více stran.
- Při školní inkluzi je tedy nutné brát v úvahu nejen individuální tempo dětí, ale také míru připravenosti společnosti - a podle toho ladit rozsah aktuální inkluze. Příliš velký tlak na inkluzi by mohl celý její proces naopak brzdit i přes její celkové přijímání.

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ PEČOVATELSKÉHO VZTAHU

Doporučená literatura a webové odkazy:

- Alfabet - <https://www.alfabet.cz/>
- Berne, E. (1992). Jak si lidé hrají. Dialog.
- Goffman, E. (1999). Všichni hrajeme divadlo: sebeprezentace v každodenním životě. Nakladatelství Studia Ypsilon.
- Šance dětem - <http://www.sancedetem.cz/cs/index.shtml>